

René Guénon

TEOSOFIA

-

ERÄÄN
PSEUDOUSKONNON
HISTORIA

Sisällys

Suomentajan esipuhe ja johdattelu aiheeseen

Lyhyt René Guénonin elämäkerta

ESIPUHE

**1. MADAME BLAVATSKYN MÄÄRÄYTYMINEN
TEHTÄVÄÄNSÄ**

2. TEOSOFISEN SEURAN JUURET

3. TEOSOFINEN SEURA JA RUUSURISTILÄISET

4. MAHATMAT

5. PSYYKKISEN TUTKIMUSSEURAN TAPAUS

6. MADAME BLAVATSKY JA SOLOVIOFF

7. MADAME BLAVATSKYN LUMOVOIMA

8. MADAME BLAVATSKYN VIIMEISET VUODET

9. MME BLAVATSKYN TEOSTEN LÄHTEET

10. ESOTEERINEN BUDDHALAISUUS

11. TEOSOFIAN OPILLISET PÄÄKOHDAT

12. TEOSOFIA JA SPIRITISMI

13. TEOSOFIA JA USKONNOT

14. VALA TEOSOFIASSA

15. ROUVA BESANTIN TAUSTA

**16. ROUVA BESANTIN PUHEENJOHTAJUUDEN
ALKUTAIVAL**

17. USKONTOJEN PARLAMENTISSA

18. ESOTEERINEN KRISTINUSKO

19. POMARIN HERTTUATAR

20. TULEVA MESSIAS

21. ALCYONEN KOKEET

22. RUDOLF STEINERIN ANTROPOSOFIA

**23. IDÄN TÄHDEN RITARIKUNTA JA SEN
LIITÄNNÄISET**

24. VANHA KATOLINEN KIRKKO

25. TEOSOFIA JA VAPAAMUURARIUS

26. TEOSOFISEN SEURAN ETIÄISJÄRJESTÖT

27. TEOSOFINEN MORALISMI

28. TEOSOFIA JA PROTESTANTISMI

29. TEOSOFISEN SEURAN POLIITTINEN ROOLI

30. LOPPUPÄÄTELMÄT

René Guénon (1886-1951)

Suomentajan esipuhe ja johdattelu aiheeseen

René Guénon (k. 1951) tunnetaan traditionalistina. Hän oli syvästi perehtynyt idän uskontoihin. Hän oli itse sisäpiireissä tutkimassa länsimaisia salaseuroja. Hän liikkui oman aikansa mystisten liikkeiden piireissä ja oli perustamassa mm. Pariisiin vapaamuurarien loosia.

Tämä Teosofiaa käsittelevä teos on syntynyt tietynlaisesta pettymyksestä salaseuroihin. Hän varoittaa teoksessa erinäisten okkultististen ja spiritististen ilmiöiden vaarallisuudesta hyväuskoisten mielissä. Useat ihmiset liukuivat mielisairauksiin pyrkiessään liaksi kokemuspohjaisen okkultismin ja spiritismin pariin.

René Guénonilla oli siis parhaat edellytykset kirjoittaa Teosofiasta teos, joka kykenee näkemään siihen liittyvät ongelmallisuudet niin suhteessa idän uskontoihin, kristillisyyteen ja toisaalta oman aikansa eurooppalaisiin spiritistisiin ja okkultistisiin virtauksiin.

René Guénonin teos käsittelee laajasti Teosofiaan liittyviä aiheita ja sen synnyttämiä liikkeitä. Katolisesta taustasta tuleva Guénon näki Teosofiassa protestantismille tyypillisiä piirteitä, kuten populismia ja muuta pintapuolista julistamista.

Teos on kirjoitettu jo vuonna 1922 ja monet käsiteltävät aiheet, kuten vaikkapa Antroposofinen hengentiede tai Krishnamurtin tapaus olivat vielä aikalaishistoriaa. Sikäli teos ei ole kattava eikä kykene historiallisesti näkemään kaikkien käsiteltyjen liikkeiden historiaa eikä niiden jatkoa. Olen tietoinen, että tähän teokseen ja Teosofian historiaan

liittyen monet ovat löytäneet erinäisiä asiakirjoja, joiden perusteella kuvaa Teosofian historiasta on voitu täydentää.

Teosofian historiasta on kirjoitettu paljon ja niin tehdään edelleen. Joku voisi ajatella, että olisi parempi tutkia aihetta ja kirjoittaa tieteellinen kirja itse. Sinänsä syy René Guénonin kirjan suomennokselle ei liity pelkän historian tuntemuksen lisäämiseen. Kirja analysoi erittäin korkealla tasolla sielullisia puolia okkultismin ja spiritismin sekä Teosofian osalta. Sellaiseen ei kykene tavallinen pintapuolisesti uskontojen mysteereihin perehtynyt oman aikamme tutkija - ainakaan pienellä perehtymisellä. Itse en uskoisi siihen kykeneväni.

Kirja vetoaa varmasti nykyaikaiseen skeptiseen lukijaan, joka näkee uskontoihin liittyvissä ylilyönneissä vaaroja. Kirjasta käy hyvin ilmi, kuinka sen tekijä halusi paljastaa tiettyjä huijauksia, joita meediat ja erinäiset sielunvaellusoppien kehittelijät ovat yksinkertaisille ihmisille kehitelleet.

Kirja ei toisaalta levitä ateismia, vaan lähinnä varoittaa uskonnollisissa lahkoissa tapahtuvista ylilyönneistä. Teosofit eivät halunneet nähdä itseään uskonnollisina. Heillä on mukana jonkinlainen tieteellinen ja kaikkien uskontojen alkuperän selvittämiseen pyrkivä missio.

Suomessa on julkaistu ruusuristiläistä, steineriläistä ja vapaamuurarillista kirjallisuutta. Myös Blavatskyn teoksia on suomennettu. En ole ottanut Blavatskyn tai muidenkaan Teosofien suomennosten kohtia tähän kirjaan otteita. Raamatun suomennoksista on tapana ottaa lainauksiin pätkät virallisen ja vakiintuneen käännöksen sivuilta. Oletan, etteivät lukijat suhtaudu Teosofian sanomaan samalla tavalla pyhällä tunteella kuin uskonnoissa on kyse.

Vanhempi uskonnollinen sanasto on vierasta nykylukijalle. Vanhat Raamatut käännökset ovat vieraita nuoremmalle polvelle. Joku steineriläinen tai Teosofi tai muu näihin aiheisiin vihkiytynyt saattaa olla tottunut oman alakulttuurinsa sanastoon ja olisi saattanut toivoa tässä käytettävän yhtenäistä sanastoa. En luokittele esimerkiksi Blavatskyn okkultistisia teoksia sillä tavalla pyhiksi, että ne olisivat Raamattuun tai Koraaniin rinnastettavia teoksia. Mikäli niitä luettaisiin jossain tilaisuuksissa ääneen ja ne olisivat jonkinlaisia vakiintuneita uskonnollisia tekstejä, silloin olisi selkeämpää käyttää vakiintunutta suomennosta.

Osa okkultismia harjoittavista sisäpiiriläisistä saattaa torjua René Guénonin kirjoitukset riippumatta käännöksessä käytetyistä sanoista. Ulkopuolisen lukija, jolla ei välttämättä ole uskoa juurirotuihin tai astraalimaailman asioihin, käytetyillä sanoilla ei liene niin suurta merkitystä. René Guénon kuvaa hyvin toisaalta, kuinka Teosofian piirissä ainakin Blavatskyn aikana oli tyypillistä käyttää eksoottisia itämaisia sanoja, joille oli annettu omia merkityksiä. Useinkin länsimaiset käsitteet oli tehty mystisemmiksi käyttämällä intialaisperäisiä nimiä. Asia toimi hieman samalla tavalla kuin lääkärit entisaikoina saivat kansalaisilta enemmän uskottavuutta muotoilemalla reseptinsä latinalaisiin sanoihin.

Rehellisesti sanottuna eri Tesofisten tai steinerilaisten ja muiden kirjojen suomennosten käsiin metsästäminen ja niistä kohtien kerääminen olisi lisännyt työmäärää. Viitteiden lisääminen tai niistä huomioiden kirjaaminen on jätetty tekemättä samasta syystä. En ole lisännyt myöskään omia huomioita kirjan alareunoihin tai muuallekaan. Pahimmillaan kirjaa kääntävä henkilö saattaisi pilata kirjaa huonoilla kommentteilla enemmän kuin parantaa sitä. Antaa René Guénonin ajatusten puhua puolestaan.

Kun kirjaa lukee huolella ja useampaan kertaan nousee uusia ja uusia ajatuksia pintaan. Se kertoo itsessään siitä, että kirjassa on sisältöä ja erilaisia tasoja. Toivon lukijoiden löytävän näitä René Guénonin salattuja viisauksia kirjan sisältämän sinänsä hyödyllisen historiallisen tason ohessa. Olen jättänyt pois erilaisia tieteellisen oloisia lähdeviitteitä. René Guénon on käyttänyt erilaisia kirjeitä lähteinään. Kirjan ilmestymisen aikoihin Teosofit ja muut uskonnollissa alakulttuureissa liikkuvat haastoivat heistä kirjoittavia kirjailijoita herkästi oikeuteen kunnianloukkausten vuoksi. Suuri osa Guénonin lisäämistä viitteistä on juuri jotain kirjeenvaihtoon liittyvää tai aikakausikirjassa tai mielipideosastolla julkaistua materiaalia. Veikkaan, ettei suomenkielisessä yleisössä ole ainoatakaan, joka haluaisi etsiä käsiinsä sellaista aineistoa. Syvemmin aiheesta kiinnostuneet lukevat varmaankin sitten alkukielillä teoksen ja uusien kommentaarien kanssa.

Tätä käsillä olevaa René Guénonin teosta on käsitelty myös kriittisesti. Joidenkin mukaan siinä ei ole riittävän kattavaa materiaalia käytössä. Myöhemmin on tullut uusia dokumentteja esiin. Toisaalta joitakin saattaa häiritä kirjan kriittinen sävy. Osa saattaa olla itse sisällä Teosofien ajattelussa ja ei siitä syystä jaa René Guénonin ajatuksia aiheesta.

René Guénonia voisi pitää jonkinlaisena Teosofiaan pettyneenä George Orwellina. Hän siis oli itse vahvasti mukana kaikessa tällaisessa toiminnassa, mukaan lukien vapaamuurareissa. Vapaamuurareita kohtaan René Guénon tunsu enemmän kiinnostusta myöhemmin elämässään. Hän kirjoitti siis tämän kirjan jonkinlaisena vuodatuksena näkemistään epäkohdista ja nekin lähinnä Teosofien piireissä. Hieman samalla tavalla kuin Orwell oli kirjoittanut parhaat totalitarismista varoittavat teoksensa sosialismiin

pettyneenä miehenä, voisi tätäkin kuvailla Teosofiaan pettyneen miehen tilitykseksi.

Tämä kirja ei ole jälkipolvia ajatellen kenties René Guénonin tuotannon merkittävin teos. Hänen arvostuksensa jälkipolville liittyy länsimaiseen sivilisaatioon kohdistettuun kritiikkiin. Teosofian historiasta on olemassa seikkaperäisempiäkin kirjoja. Blavatskysta ja muista Teosofisen seuran toimijoista on julkaistu runsaasti elämäkertoja. Osa on hyödyntänyt René Guénonin kirjaakin. Tieteessä ajatellaan tiedon kumuloituvan. Guénonin arvo on siinä, että hänellä on sisäistä näkemystä aiheeseen. Hän oli aikalainen, joka oli uppoutunut idän mysteerien tutkimukseen itse.

René Guénonia pidetään traditionalistina ja länsimaisen sivilisaation kriitikkona. Tämä teos sijoittuu hänen varhaiseen kauteensa. Tämä kirja on lähempänä uskontotieteen alaa. Se kuvaa Teosofian ja sen ympärille kasvaneiden salaseurojen ja erilaisten kulttien sekä lahkojen tyypillisiä ongelmia. Johtajiksi on aina tunkua ja koviakin keinoja käytetään. Samalla tavalla jäsenten houkuttelemisen vuoksi sinänsä vilpittömistä lähtökohdistakin alkaneet liikkeet kokevat kiusausta liukua henkisesti epärehelliselle alueelle. Rikkaat Teosofisen seuran tukijat halusivat kokea okkultistisia ja spiritistisiä ilmiöitä. Niitä piti tuottaa vaikka hieman kyseenalaisin keinoin, että kassavirta pysyi vilkkaana. Tämä lienee vaarana edelleen monien kokemuksiä korostavien lahkojen toiminnassa.

Eräs näin jälkikäteen mielenkiintoinen huomio liittyy Blavatskyn kristinuskoa vastaan kohdistamaan kritiikkiin. Teoksesta käy ilmi se, että Teosofien alkuaikojen johtaja näki kristinuskon turmeltumisen taustalla juutalaisen vaikutuksen. Melkein samoja teemoja käyttivät kansallissosialistit myöhemmin. Tämä yhteys on

mielenkiintoinen sikälikin, että okkultistisia salaseuroja oli kansallissosialismin taustalla. Blavatsky muotoili näkemyksiään kristinuskosta ja juutalaisista jo 1800-luvun loppupuolella. Samoin hänellä oli mystistä vetoa Tiibetiin, jollaista esiintyi sitten kansallissosialistien mystiikassakin. Ajallisesti Blavatsky edelsi kansallissosialismia ja sikäli suhde meni niin päin. Näistä aiheista on olemassa laajempaa tutkimusta eikä niistä tässä sen enempää. Kiintoisaa on huomata nämä Guénonin sivumennen tekemät huomiot, koska niiden kirjoittaja ei ollut tietoinen myöhemmin politiikan alaan siirtyneistä okkultismin muodoista ja jopa poliittisista palopuheista, joissa juutalaisten väitettiin vääristäneen kristinuskon - melkein Blavatskyn sanoin.

Suomessa Teosofisesta liikkeestä ponnistanutta Krishnamurtia käsitellään tässä vain hieman. Hänestä ilmeisesti kaavailtiin suuren sielun reinkarnaatiota ja "odotettua Tulevaa". Suomessa Krishnamurtin teoksia on käännetty useita ja hän nauttii arvostusta. Krishnamurti irtaantui Teosofiasta myöhemmin ja sikäli hänen luennoillansa esittämä filosofiansa ei edusta Teosofiaa. Tämä teos valaisee kiintoisia puolia Krishnamurtin alkuvaiheista ja hänelle Teosofian piirissä kaavaillusta roolista. Teoksen aikoihin Krishnamurti oli nuori ja häntä valmistettiin tehtävänsä. Krishnamurtia käsittelevät kohdat tämän teoksen osalta eivät käsittele hänen ajatteluaan, vaan tässä keskitytään hänelle kaavailtuun rooliin Teosofian puitteissa.

Kirjaan sisältyy kriittinen sävy melkein kaikkea Teosofian alaan kuuluvaa kohtaan. Siinä nähdään modernien oppien sekoittamista vanhoihin perinteisiin. Toisaalta Teosofiaa syytetään brittiläisen imperiumin asian ajamisesta ja jopa protestanttisesta pinnallisuudesta. Jokainen saa lukea näitä kohtia omien ajatustensa kanssa.

Teosofia muuttui jo Blavatskyn jälkeen ja kirjassa kuvataankin erinäisiä muutoksia Teosofian opeissa. Teosofia oli täynnä ristiriitoja ja niiden ruotiminen on tämän kirjan parasta antia. Besantin kaudella siirryttiin jonkinlaisen esoteerisen kristillisyyden suuntaan ja intialaisperäisten taikasanojen käyttö väheni. Kristinusko oli hyvin kaukana Teosofiasta, vaikkeivat sen uudet johtajat halunneet Blavatskyn tavoin enää avoimesti hävittää kristinuskoa.

Kirjassa on kuvattu Teosofian johtavien henkilöiden elämäkertoja. Erityisesti siinä etsitään opillisia juuria. Blavatskyn vaiheista ja persoonasta saa mielenkiintoisen kuvan. Myös hänen Salainen oppinsa ja Hunnuton Isis tulevat käsitellyiksi - aina niiden juuria myöten. Guenon itse oli sen verran oppinut okkultismin alalla, että katsoi paremmaksi lukea suoraan niitä kirjoja, joita Blavatskyn kirjoissa oli käytetty lähteinä.

Olen käynyt vuoden verran Steiner koulua Suomessa. Siinä ajassa en tokikaan ehtinyt omaksua sitä filosofiaa. René Guénon yrittää kappaleen verran porautua Antroposofisen hengentieteen ytimeen. Hänelle Steiner ja ja saksalaiset Teosofit olivat lähinnä eräs iso irtaantumisen Teosofisesta seurasta. Uskon, että kriittisestä otteestaan huolimatta tässä ei sinänsä hyökätä steinerilaisuutta vastaan, vaan jopa Steinerin opeille perustuvissa tai sitä nimeä kantavissa opinahjoissa opiskelleet voivat löytää mielenkiintoisia historiallisia juuria tästä - erityisesti Teosofiaan liittyen.

René Guénon oli ikuinen etsijä, joka pyrki lähemmäs Jumalaa. Sikäli tämä teos ei myöskään ole uskonnon vastainen. Se pyrkii ruotimaan uskonnollisen toiminnan liepeille kehittyneitä vilpillisiä pyrkimyksiä.

Suomentaja

Jakartassa 30-10-2022

Lyhyt René Guénonin elämäkerta

René Guénon (1886–1951) oli ranskalainen metafysiikko, kirjailija ja toimittaja. Hänen ansionaan pidetään traditionalistisen tai perennialistisen koulukunnan metafysisen perustan luomista 1900-luvun alussa. Hän puhuttelee edelleen tämän päivän lukijaa kirjoituksillaan, joissa käsitellään modernin maailman älyllistä ja henkistä konkurssia.

René Guénon syntyi Ranskan Blois'ssa vuonna 1886. Hän varttui tiukan katolisessa ympäristössä ja sai paljon koulutuksensa jesuiittojen toimesta. Nuorena miehenä hän muutti Pariisiin opiskelemaan matematiikkaa. Hänen energiansa kuitenkin siirtyivät pian akateemisista opinnoista ja vuonna 1905 hän luopui muodollisista korkeakouluopinnoistaan. Guénon uppoutui tiettyihin ranskalaisen okkultismin virtauksiin ja hänestä tuli johtava jäsen useissa salaisissa järjestöissä. Hän liikui vapaamuurarillisissa teosofisissa, spiritualistisissa, ja "gnostilaisissa" yhteisöissä. Guénon perusti myös okkultistisen lehden nimeltä La Gnose.

Hän on tehnyt kirjoja henkisestä esoterismista ja vihkimyksestä, symbolismista sekä universaaleista totuuksista, joita ilmenee eri muodoissa maailman eri uskonnollisissa perinteissä. Hän on erityisen arvostettu hindulaisuuden ja taolaisuuden perinteitä valaisevien tutkimustensa kanssa.

Guénon hylkäsi erinäiset filosofiset ja historialliset perustat, joille erinäiset okkultistiset liikkeet rakentuivat. Hän näki

niiden "väärennöshengellisyyden" olevan vastakkainen perinteisen esoterismin kanssa.

Guénon vastusti aina jyrkästi nykyaikaista eurooppalaista sivilisaatiota.

Guénon nousi okkultistien melko salaperäisestä ja hämärästä maailmasta ja alkoi liikkua intensiivisesti katolisessa miljöössä viettäen kiireistä sosiaalista ja älyllistä elämää.

Häneen vaikuttivat useat sen ajan merkittävimmät katoliset älyköt, muun muassa Jacques Maritain, isät Peillaube ja Sertillanges sekä muuan M. Milhaud, joka johti Sorbonnessa tieteenfilosofiaa. Vuodet 1912–1930 ovat Guénonin elämän julkisimpia. Hän osallistui luentoihin Sorbonnessa, kirjoitti ja julkaisi laajasti, piti ainakin yhden julkisen luennon ja piti monia sosiaalisia ja henkisiä yhteyksiä. Hän julkaisi ensimmäiset kirjansa 1920-luvulla ja tuli pian tunnetuksi filosofisista ja metafysisistä aiheistaan.

Olivatpa Guénonin henkilökohtaiset sitoumukset millaisia tahansa tänä aikana, hän oli selvästikin kokenut suuren siirtymän pois okkultismista ja kiinnostusta esoteerisiin järkeviin perinteisiin suurten uskontojen puitteissa. Yksi Guénonin keskeinen kiinnostava kohde oli kristillisen esoterismin mahdollisuus katolisessa perinteessä.

Guénon hahmotteli tuon aikaisissa töissään katolilaisuuden uudestisyntymistä, jota sen esoteeristen perinteiden elpyminen rikasti. Hän kirjoitteli säännöllisesti katoliseen Regnabit-lehteen, Sacre-Coeur-katsaukseen, jonka perusti ja toimitti P. Anizan. Nämä sen aikaiset artikkelit paljastavat Guénonin ajattelun uudelleen suuntautumisen. "Perinteestä" tulee nyt hallitseva teema.

Guénonin käsitteli kirjoituksissaan erittäin laajasti eri aiheita. Hän tutki kiinalaista perinnettä, vedantaa, kristinuskkoa ja suufismia. Lisäksi hänen kiinnostuksen kohteinaan olivat kaikki maailman mytologiat sekä gnostilaisuus, alkemia, kabbala ja muut salaiset perinteet. Hän porautui niiden taustoihin ja etsi sieltä niiden kantavat periaatteet.

Avainteemat kulkevat läpi hänen kaikkien kirjoitustensa. Hänen pyörittämiään käsitteitä ovat mm. käsitys metafysiikasta, joka ylittää kaikki muut opilliset järjestykset. Metafyiikan tunnistamisen kautta tulee mukaan gnosiksen, ensimmäinen itsetietoisuuden tilan, "muodostaminen". Häntä kiinnosti ero eksoteeristen ja esoteeristen alueiden välillä. Hän tutki modernin länsimaisen perinteisen ja sen kontrastia itämaiseen verrattuna. Moderni eurooppalainen sivilisaatio oli hänen mielestään henkisesti konkurssissa. Hänen maailmankuvaansa muokkasi syklinen näkemys ajasta, joka perustuu pitkälti hindujen kosmisten syklien oppiin. Ennen kaikkea hänellä oli vahvasti mukana evoluution vastainen näkemys historiasta.

Guénon kääntyi toistuvasti itämaisten opetusten puoleen uskoen, että vain idässä erilaiset järkevät perinteet säilyivät enemmän tai vähemmän koskemattomina.

Tarkoituksenmukaisuuden vuoksi voimme jakaa Guénonin kirjoitukset viiteen kategoriaan, joista jokainen vastaa suunnilleen tiettyä ajanjaksoa hänen elämästään: 1) vuotta 1912 edeltävät artikkelit okkultistisissa aikakauslehdissä 2) okkultismin, erityisesti spiritismin ja teosofian paljastaminen 3) itämaisen metafysiikan esittäminen sekä 4) eurooppalaisen perinteen että yleensä vihkimisen salat ja lopuksi 5) modernin sivilisaation kritiikki. Tämä karkea luokittelu auttaa paikantamaan joitain Guénonin työn painopisteitä.

Vaikka hänen epäilyksensä monia okkultistisia ryhmiä kohtaan kasvoivat jo vuosina 1909–1912, hän käynnisti täysimittaisen kritiikin vasta kahden varhaisimman kirjansa julkaisemisen jälkeen. Theosophy: History of a Pseudo-Religion (1921) ja The Spiritist Fallacy (1923).

"Kaikkien näiden niin kutsuttujen okkulttisten ryhmien oppineinta ja tuhoisinta kritiikkiä ei esittänyt ulkopuolinen tarkkailija, vaan kirjailija niiden sisäpiiristä, joka oli asianmukaisesti vihitty joihinkin heidän salaisiin ryhmiinsä, ja joka oli siten aiheeseensa hyvin perehtynyt okkulttisten oppiensä kanssa. Erityisesti tuo kritiikki ei tullut skeptisestä tai positiivisesta näkökulmasta, vaan se tuli hänen kutsumasta "perinteisestä esoterismistä ". Tämä oppinut ja periksiantamaton kriitikko oli René Guénon". [Mircea Eliade]

ESIPUHE

TEOSOFIA JA TEOSOFISMI

Alkuun meidän on määriteltävä tai perusteltava harvoin käytetty sana, joka toimii tämän tutkimuksen otsikkona: miksi teosofismi eikä teosofia? (Huom. alkuperäisen ranskalaisen laitoksen nimi on *Le Theosophisme: Histoire d'une Pseudo-Religion*). Tämä johtuu siitä, että meille nämä kaksi sanaa tarkoittavat hyvin erilaisia asioita. On tärkeää hälventää sekaannus näiden nimien suhteen. Sillä niiden samankaltaisuus johtaa luonnollisesti sekaannukseen. Tämä on sitäkin tärkeämpää, koska tiettyjen ihmisten edun mukaista on ylläpitää tätä sekaannusta ja saada siten ihmiset uskomaan, että he ovat yhteydessä tiettyyn perinteeseen. Johonkin sellaiseen mitä he eivät voi legitimiä väittää.

Itse asiassa kauan ennen niin sanotun Teosofisen Seuran luomista termiä teosofia käytettiin yhteisenä nimityksenä monille opeille, jotka olivat kuitenkin kaikki samantyyppisiä tai ainakin peräisin samoista suuntauksista. Siksi on aiheellista säilyttää termin historiallinen merkitys. Käymättä yksityiskohtaisesti läpi näiden oppien luonteita voimme sanoa, että niiden yhteinen ja perusominaisuus on, että ne ovat enemmän tai vähemmän tiukasti esoteerisia puolia uskonnosta ja niiden taustalla on jopa mystinen inspiraatio, vaikka tämä mystiikka onkin jotain erikoista. He väittävät kuuluvansa täysin länsimaiseen perinteeseen, jonka perustana on aina kristinusko jossakin muodossa. Tällaisia ovat esimerkiksi Jacob Boehmen opit, Gichtel, William Law, Jane Lead, Swedenborg, Louis-Claude de Saint-Martin ja Eckartshausen. Luettelo ei ole kattava. Tässä mainitaan vain muutama tunnetuimmista nimistä.

Tämän tutkimuksen aiheena oleva Teosofinen seura ei edusta mitään koulukuntaa, joka liittyisi edes välillisesti tämäntyyppisiin oppeihin. Sen perustajalla Mme Blavatskylalla on ollut enemmän tai vähemmän perusteellinen tietynlaisten teosofien, erityisesti Jaakob Boehmen kirjoitusten tuntemus. Hän on poiminut näistä ideoista, joita hän on sitten lisännyt omiin kirjoituksiinsa. Se on kaikki mitä voi todeta tältä osin. Yleisesti ottaen Teosofisen seuran johtajien enemmän tai vähemmän johdonmukaisesti julkaisemat tai muotoilemat teoriat eivät pidä sisällään mitään juuri kuvatuista ominaisuuksista. Niitä leimää ainoastaan esoteerisuuden korostaminen. Niiden on vilpillisesti väitetty oleva itäistä alkuperää. Joskus jotkut ihmiset pitivät tietystä vaiheesta tarpeellisena lisätä joukkoon kaikkein erikoisimman piirteen eli pseudokristillisyyden. Sekään ei ole totta, sillä heidän alkuperäinen taipumuksensa on aina ollut suoraan sanottuna antikristillinen.

"Tavoitteenamme," kuten Blavatskylalla oli tapana sanoa, "ei ole palauttaa hindulaisuutta vaan pyyhkiä kristinusko maan pinnalta". Asiat eivät ole niistä ajoista juurikaan muuttuneet, vaikka pinnallisesti niin voisi ajatella. Uuden "esoteerisen kristinuskon" suuri propagandisti on rouva Besant. Sama nainen oli aiemmin julistanut sellaisen olevan välttämätöntä "ennen kaikkea Rooman ja sen pappien torjumiseksi, taistelemiseksi Kristinuskoa vastaan kaikkialla maailmassa ja jahdata Jumala taivaasta! Ei ole epäilystäkään siitä, että Teosofisen seuran opit ja sen nykyinen presidentti on ehkä "kehittynyt", mutta heidän uus kristillisyytensä näyttää olevan vain pelkkä naamio. Tällaisilta piireiltä voidaan odottaa mitä tahansa. Arviomme ja paljastuksemme ovat tarpeen. Ei olisi oikein antaa uskottavuutta tällaisia liikkeitä johtaville tai innoittaville ihmisille, kuten tässä tutkittaville.

Kaikesta huolimatta voimme tässä vaiheessa sanoa selvästi, että Teosofisen seuran julistaman opin ja teosofian välillä sanan todellisessa merkityksessä ei ole mitään samaa - ei edes ideoiden tasolla. Voimme siis pitää pelkkänä fantasiana väitettä, jonka mukaan Teosofista seuraa esitellään muiden teosofiaa edustaneiden ryhmien jatkeena, Esimerkkinä voidaan mainita *Philadelphian Society*, joka oli olemassa Lontoossa 1700-luvun lopulla ja johon Isaac Newton on väitetysti kuulunut. Toisena tällaisena voisi mainita *Jumalan ystävien veljeskunnan*, joka perustettiin kertomuksen mukaan Saksassa 1400-luvulla mystikko John Taulerin toimesta. Tauleria on jopa luonnehdittu Lutherin edeltäjäksi, vaikkakin meille tuntemattomista syistä. Nämä väitteet ovat kenties jopa perusteettomampia kuin Teosofien käyttämät, joilla he kehittävät yhteyttä uusplatonisteihin. Blavatsky omaksui tiettyjä piirteitä näistä filosofien teorioista, tosin omaksumatta niitä.

Todellisuudessa Teosofisen seuran tunnustamat opit ovat täysin moderneja. Ne ovat lähes kaikissa suhteissa täysin erilaisia kuin ne, joihin teosofian nimi oikeasti pätee. Näitä kahta ei voi sekoittaa toisiinsa paitsi epärehellisyyden tai tietämättömyyden seurauksena. Näin siis tapahtuu: Seuran johtajien epärehellisyyden ja heidän seuraajiensa enemmistön tietämättömyyden takia. Rehellisyyden nimissä on todettava, että väärää kuvaa levittävät jotkin aiheita tuntemattomat Teosofien vastustajat virheellisten käsitysten pohjalta. Tällaiset uskovat naivisti Teosofien seuran johtajien väitteisiin. Eräs suuri valhe liittyy siihen, että ne edustavat aitoa itäistä perinnettä. Mikä ei yksinkertaisesti ole totta. Kuten tulemme osoittamaan, Teosofinen seura on ottanut nimensä puhtaasti vahingossa tapahtuvissa olosuhteissa, joita ilman se olisi saanut aivan toisen nimen. Niinpä sen jäsenet eivät ole millään tavalla Teosofeja, vaan pikemminkin "teosofisteja".

Mitä tulee termien "teosofit" ja "teosofistit" väliseen eroon. Usein tämän Seuran oppia kuvataan englanninkielisellä sanalla "teosofismi". Tämä ero näyttää silmissämme riittävän tärkeältä, jotta se esiintyisi myös ranskaksi epätavallisesta luonteestaan huolimatta. Siksi ennen kaikkea halusimme esittää syyt, miksi tämä ei ole pelkkä sanakysymys.

Olemme puhuneet ikään kuin Teosofinen oppi todella olisi olemassa. Tiukasti ajatellen "oppia" tiukimmassa merkityksessä ei ole olemassa. Mitä Teosofit esittävät oppinaan on pintapuolisenkin tutkimuksen perusteella ristiriitoja täynnä. Opissa on eroja ja ristiriitoja eri kirjoittajien kesken ja jopa sama kirjoittaja kirjoittaa erilaista oppia eri vaiheissa. Ristiriitaa löytyy jopa tärkeinä pidettävissä painotuksissa.

Ennen kaikkea on erotettavissa kaksi pääjaksoa. Toisaalta Blavatskyn ja yhtäältä rouva Besantin ohjauksen kaudet. Nykyiset Teosofit yrittävät usein peittää ristiriitoja tulkitsemalla perustajansa ajatusta omalla tavallaan ja toisaalta teeskentelemällä, että sitä olisi ymmärretty alkuun väärin. Se ei poista sitä, että ristiriita on yhtä todellinen. Tällaisten epäjohdonmukaisten teorioiden tutkimusta tuskin voidaan käsitellä erillään itse Teosofisen seuran historiasta. Siksi ei ollut tarkoituksenmukaista jakaa tätä käsillä olevaa teosta kahteen erilliseen osaan, joista toinen olisi käsitelty historiallista ja toinen opillista puolta. Sellainen olisi ollut luonnollinen asia muunlaisissa olosuhteissa.

1. MADAME BLAVATSKYN MÄÄRÄYTYMINEN TEHTÄVÄÄNSÄ

Helena Petrovna Hahn syntyi 12. elokuuta 1831 Jekaterinassa. Hän oli eversti Peter Hahnin tytär ja kenraaliluutnantti Alexis Hahn von Rottenstern-Hahnin tyttären tytär. Perhe oli kotoisin Mecklemburgista ja asui Venäjällä. Hänen äitinsä Helena Fadeeff oli yksityisen konsultin Andre Fadeeffin ja prinsessa Helena Dolgoroukin tytär. Tuleva madame Blavatsky ei koskaan unohtanut jaloa alkuperäänsä, johon yhdistyi laiminlyöty lapsuus ja sitä kautta jopa karkeat tavat. Yhdessä ne muodostivat oudon kontrastin. Jo lapsena hän oli käyttäytynyt sietämättömästi. Hän oli oikea kiusankappale. Hänelle oli mahdotonta tarjota vakavaa ja vakaata koulutusta. Sinänsä hän osoitti jo varhain suurta älyllistä kapasiteettia. Viisitoistavuotiaana "hän kiroili tavalla, joka olisi saanut jopa sotilaan punastumaan", kuten hänen ystävänsä Olcott sanoi. Tämä tapa säilyi läpi hänen elämänsä ajan. Kuusitoistavuotiaana hän avioitui iäkkään kenraali Nicephore Blavatskyn kanssa. Hän seurasi miestänsä Jerevanin maakuntaan, jonka varakuvernöörinä aviomies toimi. Hän jätti kodin ensimmäisen tiukemman nuhtelun myötä. Sanotaan, että kenraali kuoli pian hänen lähtönsä jälkeen. Käsittääksemme näin ei todellisuudessa käynyt, vaan tämä eli vielä viisitoista vuotta. Blavatsky mainitsee viettäneensä muutaman päivän hänen kanssaan jälleen Tiflisissä vuonna 1863. Sinänsä tällä asialla ei ole juurikaan merkitystä.

Blavatskyn erittäin seikkailullinen elämä alkoi vuonna 1848. Hän tapasi ystävänsä kreivitär Kiseleffin kanssa Vähään-Aasian suuntautuneella matkallaan taikuriksi itsensä esitelleen koptin (jotkut sanovat kaldealaisen) nimeltä

Paulos Metamon. Tämä näyttää osanneen tehdä loitsuja. Hän jatkoi matkaansa tämän henkilön seurassa. He menivät Kreikkaan ja Egyptiin. Blavatskyn varat miltei loppuivat jossain vaiheessa. Niinpä hän palasi sitten Eurooppaan ja vuonna 1851 tapasimme hänet Lontoossa antamassa pianotunteja ansaitakseen elantonsa. Hänen ystäviensä mukaan hän oli tullut tähän kaupunkiin isänsä kanssa opiskelemaan musiikkia, mutta tämä on ilmeisestikin väärä tulkinta. Tätä vastaan puhuu se, että hän oli tuolloin huonoissa väleissä koko perheensä kanssa. Se seikka taas selittää, miksei hän rohjennut palata Venäjälle. Lontoossa hän vieraili tiuhaan sekä spiritistisissä että vallankumouksellisissa piireissä. Erityistä merkitystä oli sillä, että hän ystäväystyi Mazzinin kanssa vuoden 1856 paikkeilla hänestä tuli "Nuori Eurooppa"- nimisen karbonaristi-yhdistyksen jäsen.

Tähän ajankohtaan liittyy poikkeuksellinen tarina, josta on tarkoituksenmukaista sanoa muutama sana. Nepalista saapui erityinen missio Lontooseen vuonna 1851 (toisten lähteiden mukaan vuonna 1854). Mme Blavatsky väitti myöhemmin, että näiden lähetyssaarnaajien joukosta hän oli tunnistanut salaperäisen henkilön, jonka hän oli usein nähnyt vierellään lapsuudesta lähtien ja joka aina ilmaantui auttamaan häntä eteen tulleissa vaikeuksissa. Tämä suojelija oli "Mahatma" Morya, joka sitten ilmoitti Blavatskylle hänelle osoitetusta roolista. Tämän tapaamisen seurauksena Blavatsky oletettavasti matkusti Intiaan ja Tiibetiin, minne hän väittää jääneensä kolmen vuoden ajaksi. Tuona aikana "mestarit" oletettavasti opettivat hänelle okkultismin tiedettä ja hän juuri siellä hän sitten kehitti selvänäköisyyden kykyjään. Näin siis kreivitär Wachtmeisterin version mukaan. Hänen kertomansa tuota mukaan oleskelua seurasi toinen jakso Egyptissä. Tämän täytyi olla Mme Blavatskyn toinen matka tähän jälkimmäiseen maahan, ja puhumme tästä hieman

myöhemmin. Toisaalta Sinnett sanoo: seitsemän vuoden Himalajan retriitissä suoritetun okkultistisen tutkimuksen jälkeen, jonka kruunasi omistautuminen okkultismin harrastukseen kolmenkymmenen viiden tai neljäkymmenen vuoden ajaksi, rouva Blavatsky ilmestyi uudelleen maailmaan.

Tämä retriitti näyttäisi ajoittuvan juuri hänen Amerikkaan lähtönsä edeltävään aikaan. Blavatsky oli lähdön ajankohtana vain 42-vuotias. Niinpä sen perusteella laskettuna hänen "mystiset opintonsa" alkoivat suoraan syntymän yhteydessä - tai jopa vähän aikaisemmin! Totuus on, että tämä matka Tiibetiin ei ole muuta kuin puhdas keksintö Mme Blavatskylta. Hänen matkastaan antamansa kuvaukset, joita hän antoi eri ihmisille, ovat ristiriitaisia. Hän kirjoitti kuitenkin kertomuksen tästä matkasta, joka päättyi rouva Besantin käsiin. Kun hänelle todistettiin, että matkaa ei olisi voitu käydä ilmoitettuinä päivinä, väitti Besant, ettei Blavatsky itse ollut sen takana. Hän oli vain kirjoittanut sen Mahatman avustuksella. Käsiälakään ei hänen mukaansa ollut tunnistettavissa. Samaa selitysmallia käytettiin Blavatskyn monien teosten yhteydessä, jolloin jotkin osat olivat ristiriidassa muun tekstin kanssa.

Vakiintuneen käsityksen mukaan Mme Blavatsky ei matkustanut Intiaan ennen vuotta 1878 ja siihen asti Mahatmasta ei koskaan ollut puhetta. Tähän antaa lisävaloa tapaus vuodelta 1858, kun Mme Blavatsky päätti palata Venäjälle. Hän oli tehnyt sovinnon isänsä kanssa ja viipyi tämän luonaan vuoteen 1863 asti jolloin hän meni Kaukasiaan. Siellä hän puolestaan tapasi tulevan aviomiehensä.

Hieman myöhemmin löydämme hänet Italiasta. Hänet oli luultavasti kutsuttu sinne karbonaristisen järjestön vieraaksi. Vuonna 1866 hän oli Garibaldin seurassa ja

seurasi tätä hänen tutkimusmatkoillaan. Kertomuksen mukaan hän taisteli Viterbossa ja sitten Mentanassa, missä hän loukkaantui vakavasti ja hänet jätettiin kuolemaan taistelukentälle. Hän kuitenkin selvisi ja meni Pariisiin toipumaan. Siellä hän vietti jonkin aikaa erään Victor Michalin vaikutuspiirissä. Michal oli magnetisaattori ja spiritisti, jonka nimi on joskus vääristynyt kertomuksissa hänen elämästään: jotkut kutsuivat häntä Martialiksi, toiset Marchaliksi. Usein hänet sekoitetaan Marchalnimisen kirkkoherran kanssa, joka myös harjoitti hypnotismia ja selvänäköisyyttä. Toimittaja Michal oli myös vapaamuurari, samoin kuin hänen ystävänsä Rivail, alias Allan Kardec, entinen koulun opettaja, josta tuli Folies-Marigny-teatterin johtaja ja Ranskan spiritismin perustaja.

Michal kehitti Blavatskyn meditatiivisia kykyjä. Myöhemmin aikoina hän puhui aina tietyllä kauhulla Blavatskyn "jakautuneesta persoonallisuudesta", joka ilmeni tuosta ajanjaksosta eteenpäin. Se myös selittää hyvin ne erikoiset olosuhteet, joissa hän kirjoitti myöhemmin teoksensa. Blavatsky oli tuolloin itse spiritisti, tai ainakin hän sanoi olevansa. Hän väitti tarkemmin kuuluvansa Allan Kardecin koulukuntaan ja jonka ideoista hän säilytti osan ja palasi niihin myöhemmin. Erityisesti oppi reinkarnaatiosta tuli sieltä.

Kun Blavatskyn spiritismin vilpittömyys alkoi vaikuttaa epäilyttävältä, huolimatta hänen lukuisista ennen yhdistyksen perustamista esittämistään väitteistään, hän ei myöntänyt edes olleensa spiritisti. Voidaankin hyvällä syyllä kysyä, kummalla hetkellä hän valehteli.

Niin tai näin, mutta kuitenkin se pitää paikkansa, että Blavatsky harjoitti vuosina 1870-1872 medion ammattia Kairossa. Siellä hän oli kohdannut Metamonin jälleen kerran ja missä hänen avustuksellaan hotellia pitäneen

ranskalaisen pariskunnan sekä Coulombsin, joista puhumme myöhemmin. Siellä hän perusti ensimmäisen "ihmeiden klubin", josta kertoo spiritistinen päiväkirja:

Kairoon (Egyptiin) oli perustettu spiritistien seura venäläisen Mme Blavatskyn johdolla, jota avustavat useat meediat. Istunnot pidetään kahdesti viikossa, tiistaina sekä perjantai-iltaisina. Sisäänpääsy on varattu vain jäsenille. Tarkoituksena on perustaa yhdessä seuran kanssa lukusali ja spirituaalistien ja muiden teosten kirjasto sekä julkaista kahdesti kuukaudessa ilmestyvä aikakausikirja The Spiritualist Review of Cairo, joka ilmestyy kunkin kuun 1. ja 15. päivänä.

Tämä hanke ei kuitenkaan ollut menestys. Varsin pian Blavatsky tuomittiin petoksesta. Ja siitä syystä hänen oli jälleen oltava useaan otteeseen Amerikassa, missä hän aloitti saman ammatin harjoittamisen. Tämä ei ole suinkaan harvinaista ammattimaisten medioiden joukossa. Tokikaan emme tarkoita, että kaikki spiritismin parissa toimivat ovat huijareita. Lisäksi mainitut tosiasiat ovat itsessään olemassa riippumatta absurdeista tulkinnoista, joita spiritistit antavat niille.

Joka tapauksessa spiritistit usein höystävät touhuaan huijauksilla. Kaikkien tätä ammattia harjoittavien tuottamat ilmiöt ovat aina erittäin epäilyttäviä. Sillä jopa todellisten meedion lahjoilla varustettujenkin tapauksissa henkilökohtainen hyöty voi ajaa huijaamaan, kun jostain syystä todellisia ilmiöitä ei voidakaan tuottaa. Näin on varmasti ollut monien tunnettujen medioiden tapauksissa, kuten kuuluisan Eusapia Paladinon kohdalla. Ja se oli todennäköisesti totta myös Mme Blavatskyllä, varsinkin kun hänet paljastettiin huijariksi Kairossa ja hän lopetti kiireesti palaten Pariisiin, jossa hän yritti asua veljensä kanssa. Kyvyttömänä tulla hänen kanssaan toimeen, Blavatsky lähti

pian Amerikkaan, jonne hän perusti kaksi vuotta myöhemmin Teosofisen seuran.

2. TEOSOFISEN SEURAN JUURET

Hän saapui New Yorkiin heinäkuun 7. vuonna 1873. Amerikassa Blavatsky väitti, että häntä "kontrolloitiin" tai "ohjattiin", kuten ranskalaiset spiritistit sanoisivat – tämä tapahtui John King nimisen "hengen" toimesta. On syytä huomata tämä kiinnostava tosiasia, koska sama nimi löytyy poikkeuksetta useiden samaan aikaan huijareiksi paljastuneiden meedioiden tarinoissa, ikään kuin nämä kaikki meediat toimisivat kaikki samalla inspiraatiolla. Blavatsky kirjoitti kiintoisasti vuonna 1875:

Minut lähetettiin Pariisista Amerikkaan todentamaan ilmiöt ja niiden todellisuus ja osoittamaan spiritualistisen teorian petoksellisuus.

Kenen lähettämänä hän siis toimi? Mahatmoista ei tuolloin ollut vielä mainittu mitään. On huomioitavaa lisäksi sekin, että hän sai lähetystehtävänsä Pariisissa eikä Intiassa tai Tiibetissä. Toisaalta näyttää siltä, että Blavatsky saapuessaan Amerikkaan kysyi kaikilta tapaamiltaan henkilöiltä, tunsiko heistä kukaan Olcott nimistä herraa. Hän vihdoin tapasi Olcottin 14. lokakuuta 1874 Chittendenin tilalla (Vermontissa). Paikka oli Eddyn perheen koti, jossa väitetysti "henget ilmestyivät" ja muita vastaavia ilmiötä havaittiin.

Henry Steele Olcott syntyi Orangeissa (New Jersey) 2. elokuuta 1832. Kunnioitettavien maanviljelijöiden poika oli ensin ollut maatalousinsinööri. Sisällissodassa hän palveli sotapoliisissa, missä hän ansaitsi everstin arvon. Se on suhteellisen helppoa Yhdysvalloissa. Kun sota oli ohi, hän työskenteli lehtimiehenä ja jakoi vapaa-aikansa

vapaamuurarien loosien ja spiritististen yhdyskuntien välillä. Työskennellessään useissa sanomalehdissä, erityisesti New York Sunissa ja New York Graphicissa, hän kirjoitti useita artikkeleita Chittendenin ilmiöistä. Blavatsky pääsi ilmeisestikin perille tulevan työparinsa olinpaikasta lukemalla näitä artikkeleita.

Tässä nousee esiin kysymys. Keneltä Blavatsky sai ajatuksen ottaa yhteyttä Olcottiin, jolla ei ollut erityisen näkyvää asemaa "spiritistisessä" maailmassa? Tätä mysteeriä on syytä pohtia, jos jätetään hypoteesi kommunikoinnista "Mahatmojen" kanssa vakavan tutkimuksen ulkopuolelle. Erään selityksen tarjoaa se, että Olcott tunsi John Kingin. Hän kirjoitti vuonna 1876 tästä niin kutsutusta "hengestä" englantilaiselle spiritistille William Stainton Mosesille, joka puolestaan tunnetaan salanimestä M.A. Oxon: "Hän on ollut usein Lontoossa. itse asiassa tapasin hänet siellä vuonna 1870". Tämä lause löytyy Stainton Mosesin julkaisemassa kirjeenvaihdossa. Hän julkaisi sen myöhemmin päiväkirjassaan ja sisältää on monia hurjia väitteitä. Kaikkea sellaista on vaikea ottaa vakavasti. Täytyykin ihmetellä, oliko Olcott huijari vai oliko hän huijarien uhri. Osaltamme emme usko, että hän oli aina niin naiivi kuin halusi esittää, tai kuten Lontoon psykologisen tutkimuksen seuran tutkijat ajattelivat vuonna 1884. Hän ei myöskään ollut täysin Blavatskyn vaikutuksen alaisena, kuten esimerkiksi Judge ja Sinnett esittivät. Lisäksi hän itse julisti, että hän ei ollut "innokas aloittelija sen enempää kuin hyväuskoinen hölmökään". Samalla hän määritteli oman roolinsa seuraavasti: "mekkaloitsija, joka kerää puoleensa ihmisten huomiota". Tällaisen luonnehdinnan perusteella hänen vilpittömyyttään voi pitää kyseenalaisena.

Kuitenkin totuus nousee joskus pintaan huolimatta kaikista sitä hämärtävistä ja sille päällekkäisistä fantasioista. Näin ollen vuonna 1875 päivätyssä kirjeessä sanotaan: "Yritä

saada yksityinen haastattelu John Kingin kanssa. Hän on vihitty, jonka puhe ja toiminnan keveys piilottaa taustalla olevan vakavan toiminnan". Tämä on edelleen melko epämääräistä, mutta toisessa kirjeessä (samassa, jossa Olcott viittaa henkilökohtaiseen suhteeseensa John Kingin kanssa. Puhuessaan hänestä saa sellaisen vaikutelman, että hän itse ei ole muuta kuin "materialisoitunut". Hän sanoo, että sama John King oli Olcottin tavoin vapaamuurarien loosin jäsen. Vapaamuurareita olivat myös hänen kirjeenvaihtoystävänsä pastori Stainton Moses sekä myös Victor Michal, joka oli Blavatskyn ensimmäinen magnetisoija tai lumooja.

Edempänä tuomme esiin Teosofisen seuran muita puolia ja sen eri toimialojen välisiä suhteita vapaamuurarien eri haarojen kanssa.

John Kingin nimi voi hyvinkin olla peite jollekin todellisuudessa eläneelle miehelle, jonka henkilöllisyys on pidetty tuntemattomana. Oliko hän juuri se Blavatskyn ja Olcottin välisen yhteistyön taustapiru? Todennäköisesti tämä mystinen yksilö toimi jonkin salaperäisen tahon laskuun. Lopullista totuutta John Kingin henkilöllisyydestä ei ole tähän mennessä kyetty selvittämään. *Old Diary Leaves*-teoksessaan Olcott kuvaa Mme Blavatskyn huhtikuussa 1875 tuottamaa "ilmiötä" (siinä okkultismin keinoin kirjoitettiin muistikirjaan vapaamuurarien ruusu- jalokivi. Siinä yhteydessä Olcott liittää John Kingin nimen tietyn Henry de Morganin nimeen (nämä kaksi nimeä on ilmeisesti kirjoitettu kyseisen piirustuksen yläpuolelle). Tällainen ei vielä anna aihetta liian pitkälle menevien johtopäätösten tekemiselle. Todellisessa elämässä on olemassa professori de Morgan. Hän toimii Lontoon matemaattisen seuran presidenttinä ja omaa kiinnostusta selvänäköisyyteen. Emme silti usko, että hän on mukana tässä. Toisaalta Solovioffille osoitetussa kirjeessä, joka on päivätty

helmikuulle 1886, Blavatsky puhuu tietyn M:stä ... jonka hän väittää "pettäneen ja pilanneen hänen toimensa levittämällä valheita selvänäkijä Mediumille. Se oli johtanut hänen kokemaansa halveksuntaan kymmenen vuoden ajan." Voidaan olettaa, että tässä mainittu alkukirjain M viittaa samaan henkilöön. On pääteltävä, että jostain syystä tämä Henry de Morgan - jos tämä on hänen oikea nimensä - oletettavasti hylkäsi entisen apurinsa. Siis suunnilleen samoihin aikoihin noin vuonna 1875 tai 1876 kun Philadelphiaan oli perustettu uusi "ihmeiden klubi". Mme Blavatsky siis koki samanlaisen takaiskun kuin Kairossa, ja täsmälleen samasta syystä eli Mme Blavatskyn lukuisat petokset paljastuivat.

Itse asiassa John Kingiä ei enää mainittu tuolloin. Mme Blavatskyssa oli havaittavissa sattumoisin merkittävä suunnanmuutos niihin aikoihin. Se vahvistaa juuri sanottua. Syy muutokselle oli hänen kohtaamisensa tietyn George H. Feltin kanssa, jonka Stevens-niminen toimittaja esitteli hänelle. Tämä Felt kertoi olevansa matematiikan opettaja ja egyptologi. Hän kuului yleisesti tunnettuun salaseuraan, joka tunnettiin alkukirjaimista H B of L. (Hermetic Brotherhood of Luxor).

Vaikka tämä järjestö olikin mukana Amerikan spiritismin alkuvaiheissa, se oli kuitenkin täysin spiritismin periaatteiden vastainen. Sen omien opetusten mukaan siihen liittyvät ilmiöt eivät olleet kuolleiden henkien aiheuttamia, vaan elävien ihmisten aikaansaamia. Tarkalleen 7. syyskuuta 1875 John King korvautui Blavatskyn hallitsijan asemasta 'toisella' hengellä', egyptiläiseltä nimeltään Serapis ja hänet alennettiin pian pelkäksi "alkuaineeksi". Tässä yhteydessä mediona toiminut Dunglas Home hyökkäsi julkisesti Mme Blavatskya vastaan kirjassaan nimeltä *Incidents in My Life*. Varsin pian Blavatsky, joka siihen asti näytti olleen mukana vain